

کاروانسرای آیراندییی

در ضلع شمالی کوهی که بر فراز آن قلعه ای مشهور به قلعه هلاکو وجود دارد، کاروانسرای قرار دارد که در بین اهل محل به کاروانسرا شاه عباس معروف است ...

1- موقعیت طبیعی اثر:

در ضلع شمالی کوهی که بر فراز آن قلعه ای مشهور به قلعه هلاکو وجود دارد، کاروانسرای قرار دارد که در بین اهل محل به کاروانسرا شاه عباس معروف است و لیکن اسم اصلی آن کاروانسرای آیراندییی(عریان تپه) می باشد. در ضلع جنوبی این کاروانسرا به ترتیب جاده آسفالته راه آهن و کمی دورتر کوه سنگی قرار گرفته است. سطح زمین در منطقه ای که بقایای کاروانسرا قرار دارد نسبتاً مسطح می باشد. در اطراف محدوده کاروانسرا مناطق وسیعی دیده می شود که اکثراً به صورت زمین های زراعی بوده و عملیات کشت در آنها انجام میگردد. در شمال کاروانسرا و در دوردستهای روستای پزندعتیق در دامنه کوههای بلند به صورت یک لکه بزرگ به راحتی قابل رویت است.

در ضلع غربی کاروانسرا اثراتی از بناهای گل آجری و سنگی مشاهده می گردد که همگی تقریباً متروک بوده و اثری از زندگی در آنها مشاهده نمی گردد. در پیشخوان ورودی کاروانسرا به عرض 15متر و در اضلاع اطراف کاروانسرا به عرض 10متر زمینهای اطراف آن به صورت حریم برف اندازه با اندازه کاروانسرا بوده است و این محدوده متعلق به کاروانسرا و خود حریم آن می باشد.

2- موقعیت فعلی اثر:

آذربایجان شرقی، جاده مرند - جلفا، سه راهی روستای میاب- هرزند و... کاروانسرای شاه عباسی (آیراندییی)

3- تاریخچه و وجه تسمیه اثر:

چنانچه از پژوهشهای انجام گرفته در مورد این اثر برمی آید این بنا متعلق به قرن هفتم ه. ق بوده است و در طول 7 قرن گذشته مامن و مسکن کاروانیان و رهگذران بوده است.

آیراندییی احتمالاً نام معانی می باشد که در فارسی از آن به عنوان عریان تپه یاد می شود و به احتمال زیاد کاروانسرا نام خود را از آن یافته است.

4- سوابق پژوهشی اثر (شناسایی، بررسی، گمانه زنی، حفاری):

مهمترین شناسایی و پژوهشی که در مورد این اثر انجام گرفته همانا توسط دیولافوا که در قرن 19 از ایران دیدار کرده است می باشد که در سفرنامه خود اطلاعات و تصویری از این بنا وجود دارد.

5- تزئینات، نوع مصالح، ابعاد اثر:

مصالحی که در این بنا به کار رفته است عموماً از آجر و سنگ و ملات می باشد که به احتمال زیاد سنگها را از کوهی که در نزدیکی این کاروانسرا می باشد به دست آورده اند. ابعاد سنگها متنوع می باشد و لیکن ابعاد متوسط سنگهایی که در این بنا کاربرد زیادی نسبت به بقیه داشته اند عبارت است از : طول=105سانتیمتر، عرض=55 سانتیمتر و ارتفاع(ضخامت)=25 سانتیمتر.

به علت تخریب کلی بنا اثری از تزئینات در آن دیده نمی شود. به جزء 2 تکه بزرگ آجری فرو ریخته که متعلق به سردر ورودی بوده و در آن آجرکاری به شکل مدور که در معماری ایرانی از آن به عنوان فرمهای شمسی یاد می شود همراه با کاشیکاری دیده می شود.

سردر دارای مقرنس کاری گچی و دیوارها دارای ترکیبی از آجر و کاشی (معقلی) بوده است.